

Вітюк І.В., к.т.н. Ковальський В.П.
Вінницький національний технічний університет

КРИТЕРІЇ КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ СУЧАСНОГО СТАНУ САДОВО-ПАРКОВИХ ОБ'ЄКТІВ НА ТЕРИТОРІЇ МІСТА ВІННИЦІ

Для раціонального використання садово-паркового об'єкту необхідними є детальне вивчення всіх елементів, які представляють цінність (архітектурні споруди, цінні деревні насадження або окремі багатовікові екземпляри, наявність археологічних ділянок) з метою їх збереження. У багатьох дослідженнях та публікаціях розкриваються питання щодо особливостей технології збереження старих та створення нових зелених насаджень [1].

Мета роботи. Оцінити сучасний стан та рівень збереженості садово-паркових об'єктів міста Вінниці. Запропоновано проводити оцінку сучасного стану та рівня збереженості за шестибальною шкалою по дев'яти критеріях, наведених нижче [2, 3].

Одним із важливих критеріїв в оцінці парку є наявність достовірної інформації щодо особливостей формування та розвитку садово-паркового об'єкта в історичному аспекті. Найвищий бал по першому критерію надано Центральному міському парку Вінниці, оскільки серед документації та архівних даних наявні письмові описи різних історичних періодів, фотоматеріали та плани парку під час різних етапів розвитку. Оцінка у 4 бали надана ботанічному саду, серед наочних матеріалів наявна план-схема, фотофіксація різних періодів розвитку, інформація щодо заснування саду та його фундаторів, а також описи колекцій дендрарію. Дещо менше інформації є стосовно парку Дружби народів, однак наявний план парку.

Наступним етапом дослідження парку є оцінка планувальної структури на сучасному етапі і порівняння її з періодом закладання або розквіту об'єкта. В ході дослідження парків міста Вінниці встановлено, що у найкращому стані знаходиться планувальна структура Центрального міського парку, парку ім. Ющенко та музей-садиба Пирогова.

Відповідність сучасної композиції рослинності різним періодам функціонування об'єкта як садибно-паркового комплексу, наявність в

центральной частині декоративних груп, солітаріїв та інших компонентів просторової організації об'єкта, характерних періоду розквіту, можна оцінити у 3 бали. Саме така оцінка надана Ботанічному саду, Центральному міському парку, парку ім. Ющенко.

Найбільш цінним для парків є наявність деревних рослин, які відповідають періоду його розквіту, або їх видові аналоги. Найкращою композицією рослинності та особливостями просторової організації вирізняється Центральний міський парк.

У парку ім. Ющенко зустрічається багато рідкісних порід. Зокрема є алея із модрини європейської, біогрупа горіха Зібольда, кульовидна акація, прищеплена форма клена – явора пурпурнолистого. Це є передумовою надання парку 3 бали за критерієм. Вікова липова алея садиби Пирогова та дві величезні ялини, посаджені 1862 року самим М. І. Пироговим надаються оцінку у 4 бали. Насадження всіх інших парків утворені переважно цінними аборигенними та інтродукованими деревними видами, які повністю змінені порівняно з періодом розквіту парку.

Архітектурні споруди, як правило, були однією з основних складових композиції парку [4]. Архітектурні будівлі Центрального міського парку заслуговують на оцінку 3 бали. Наявність палацової будівлі в П'ятничанському парку дає можливість надання йому 4 бали. Також оцінку 4 заслуговують площа Європейська. Тут розташована Каланча, як інакше називають вежу.

Дорожньо-стежкова мережа набуває великого значення як при дослідженні історії формування паркової території, так і при використанні парку на сучасному етапі. В ході досліджень дорожньо-стежкової мережі парків міста Вінниці встановлено, що упродовж історії розвитку саме планувальна структура зазнала значних перетворень, що стало передумовою заміни покриття майже всіх доріг парків.

На території міста Вінниці парки мають у складі композицій природні або штучно створені водойми. Найвищим балом за критерієм можна оцінити Центральний міський парк, парк Дружби народів, Європейську площу, на території яких знаходяться водойми і водні устрої у відмінному стані та функціонують.

Газонний покрив та квітникове оформлення значно покращує загальне сприйняття паркових композицій. У випадку розміщення елементів квіткового оформлення на території парку в місцях, де їх не було у період функціонування

об'єкту як парку, а також невідповідність видового складу історичним даним, однак мають декоративне значення та розміщені по всій території об'єкта, оцінка знаходиться на рівні 3 балів. Такий рівень надано трьом із досліджених об'єктів – Парку Дружби народів, площі Європейській та садибі Пирогова.

Табл.1 – Оцінка сучасного стану збереженості паркових об'єктів міста Вінниці

Критерії оцінки	Цент. міськ.	Ботан. сад	Дружби нар.	П'ятнична нс.	ім. Ющенка	Європ. площа	Садиба Пирогов	Лісопарк	Парк Інтеграл
	Бали								
Наявність письмової інф-ції щодо історії створення та розвитку об'єкта	5	4	3	3	2	1	1	3	0
Планувальна структура	5	4	3	2	5	2	5	4	2
Композиція рослинності та особливості прост-ї організ.	3	3	2	2	3	2	2	2	1
Видовий склад дерев. насадж.	3	1	1	2	2	1	1	2	1
Раритетні види та вікові дерева	2	2	1	2	3	1	4	2	1
Архіт-і споруди (монумент., декоративні, інже., утилітарні)	3	1	1	4	3	4	4	0	0
Дорожньо-стежкової мережа	4	0	1	0	1	2	1	1	0
Водойми	5	0	5	0	0	5	0	2	0
Газонний покрив та квітникове оформлення	4	4	3	1	1	3	3	0	0
Загальний бал	34	19	20	16	20	21	21	16	5

Після проведених досліджень за зазначеними критеріями парки можуть бути розподілені на чотири категорії. Найбільш цінні парки (45–30 балів) можуть бути використані як музеї, заповідники тощо. Такі парки потребують найменшого втручання та проведення робіт, які спрямовані на збереження та їх популяризацію. Цінні парки – 29-16 балів. Для раціонального використання і збереження необхідне проведення подальших досліджень та створення проекту адаптації парку до сучасних умов. Малоцінні парки – 15-10 балів.

На основі проведених комплексних досліджень визначено найбільш цікаві в плані історико-культурного значення об'єкти. Результати проведених досліджень систематизовано та приведено до числових значень з метою зручності порівняння досліджених об'єктів. Результати занесені до таблиці 1.

Згідно з результатами комплексної оцінки Центральний міський парк набрав 34 бали відповідно, віднесений до найбільш цінних. Цінними парковими об'єктами можна назвати всі інші досліджувані парки, окрім парку Інтеграл, який не має цінності – 5 балів.

Для оцінки сучасного стану та рівня збереженості парків використано критерії оцінки Г.М. Маргайлик та Л.А. Кирильчек (1979), М.Г. Курдюка (1982), а також методичні рекомендації щодо дослідження території парків.

Література:

1. Вітюк І.В. Фактори, що впливають на формування та розміщення садово-паркових об'єктів / І.В. Вітюк, В. П. Ковальський // Сучасні технології, матеріали і конструкції в будівництві. – Том 20 № 2. – 2016. – С. 80-85.
2. Гурский А.В. Методы оценки состояний древесных насаждений и прогноз их роста и долговечности / А.В. Гурский // Бюллетень Главного ботанического сада. – 1955. – №21. – С. 16–24.
3. Якименко О.Н. Законодавство про пам'ятки історії та культури (збірник нормативних актів)/ [Під ред. О.Н. Якименка]. – К., 1970.
4. Самиренко Л.П. Иллюстрированное описание маточных коллекций Питомника [Генеральный каталог] / Самиренко Л.П. – К. : Тип. Императ. ун-та св. Владимира, 1901. – 411 с.